

Uporaba bralno-učnih strategij pri pouku slovenskega jezika v 4. razredu v sodelovanju s knjižničarko

Use of Reading Strategies in Slovenian Language Lessons in the 4th Grade, in Cooperation with a Librarian

Mojca Purg, Silva Hajšek

Izvleček

Ob vstopu v šolo imajo učenci zelo različno predznanje in še posebej pred-bralne navade. Kako jih razvijati in razviti do te mere, da so se učenci sposobni samostojno učiti, pa je dilema, s katero smo se leta 2011 še posebej srečevali na OŠ Hajdina. V sodelovanju z Zavodom RS za šolstvo (ZRSŠ) smo se vključili v projekt Opolnomočenje učencev z izboljšanjem bralne pismenosti in dostopa do znanja (krajše Bralna pismenost – BP), delno financiran z evropskimi sredstvi. Za koordinacijo je skrbel ZRSŠ, OE Maribor in nam bil v veliko oporo. Učitelji smo sestavili akcijski načrt in se poleg obvladovanja bralnih navad lotili vključevanja bralnih strategij v pouk. Ob tem smo pripravljali ure za medsebojne hospitacije, katerih so se udeleževali tudi svetovalci ZRSŠ in učitelji ter ravnatelji šol, sodelujočih v tem projektu.

Ključne besede:

branje, bralna pismenost, bralne učne strategije – BUS, opis živali, VŽN, knjižnično informacijsko znanje, bralne navade učencev

UDK 37.091.3:027.8

Abstract

Key words:

reading, reading literacy, reading strategies – RS, description of animals, KWL, library and information science, reading habits of students

When starting school, students have very different prior knowledge and particularly pre-reading habits. How to develop them to the point that students are able to learn independently, is a dilemma which we at Hajdina Primary School faced in 2011. In cooperation with the National Education Institute Slovenia, we became involved in the project Empowering Students through Improving Reading Literacy and Access to Knowledge (Reading Literacy – RL in short), which was partially financed by EU funds. The National Education Institute Slovenia, the Maribor unit, was in charge of coordination and provided great support. Teachers prepared an action plan and, in addition to the mastering of reading habits, we also tackled the incorporation of reading strategies into lessons. In the process, we prepared classroom observations for one another, which were also attended by the counsellors of the National Education Institute Slovenia, and the teachers and principals of the schools participating in this project.

UVOD

Za uresničevanje programa Bralne pismenosti smo na OŠ Hajdina izvajali ure v sklopu tega projekta. Temo ure, ki sva jo knjižničarka in učiteljica pripravili za namene tega projekta, sva vzeli iz naravoslovja. Literaturo zanj sva iskali v domači knjižnici, kar nekaj pa sva je našli tudi v splošni knjižnici – enoti Nova vas Mariborske knjižnice – in v Univerzitetni knjižnici Maribor. Učenci 4. razreda so imeli v razredu razredno knjižnico s knjigami iz navedenih knjižnic, sicer pa so tudi zvesti obiskovalci šolske in potujoče knjižnice.

V naši knjižnici je bila literatura pripravljena po postajah.

Pri slovenskem jeziku v 4. razredu smo pri tematskem sklopu opis živali spoznavali ježa.

In kako smo ob tem uporabljali bralno-učne strategije (v nadaljevanju BUS)?

Učenci so ob podobni temi že spoznali BUS VŽN (Kaj že vemo? Kaj želimo vedeti? Kaj smo se naučili?). Zato sva želeli tako delo nadgraditi.

Koncept

Učni cilji, ki sva si jih zastavili, so bili, da spoznajo odlomek iz knjige Drage M. Tarman Dogodivščine na robu gozda, vedo, kako skrbimo za živali, znajo uporabiti različno literaturo, revije ter splet in poiskati odgovore na svoja vprašanja o ježu, s pomočjo sodelovalnega učenja iščejo odgovore na vprašanja, aktivno sodelujejo v pogovoru in pri delu v skupini ter po svoje predstavijo odgovore na vprašanja.

Organizacija

Ob individualni, frontalni učni obliki in delu v skupinah sva uporabljali naslednje metode: delo z besedilom, poslušanje, pogovor, razlago in sodelovalno učenje.

IZVEDBA

I. UVOD Z MOTIVACIJO

Za motivacijo pri delu v učilnici so učenci prisluhnili uganki o ježu.

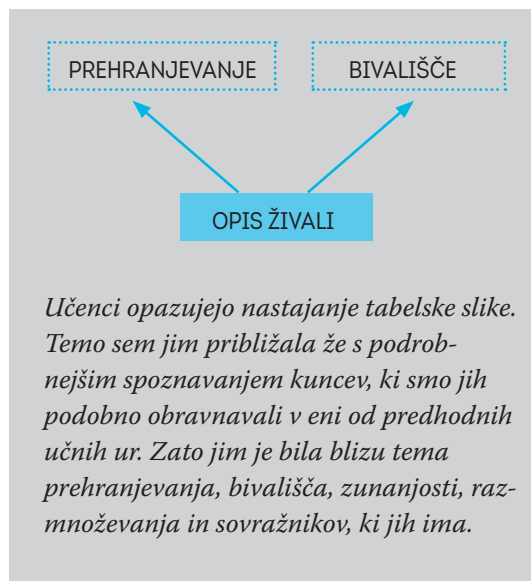
Delo v razredu sem vodila učiteljica Mojca Purg in po učnih korakih izvajala dejavnosti:

1. Zanima me, kaj vedo o gozdnih živalih. Preberem jim uganko, katere rešitev je jež. (Šivank tisoč nosi s sabo, pa sploh šivati ne zna; včasih nanje napikuje listje, drugič jabolka.)
2. Preberem zgodbo o ježu iz knjige Drage M. Tarman Ježek – z bodicami po svetu.

Slika 1: Učenci sedijo v polkrogu ter doživeto in pozorno poslušajo. (Foto: Andreja Novak)

3. Vodim pogovor o prebranem.
4. Učence usmerjam v razmišljanje o svoji živali.

NAPOVED CILJA

Učence vprašam, kaj mislijo, da bodo delali, in kako se bodo tega lotili.

Odgovori na vprašanja so ustrezni, saj ugotovijo, katero žival bodo natančneje spoznali.

Učitelji smo sestavili akcijski načrt in se poleg obvladovanja bralnih navad lotili vključevanja bralnih strategij v pouk.

II. GLAVNI DEL

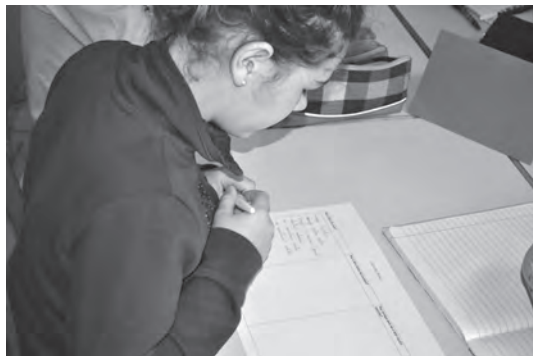
Učencem podam navodila za nadaljnje delo. Delali bodo v treh skupinah po metodi VŽN (skupine oblikujem predhodno, zadolžitve so individualne znotraj tematsko oblikovanih skupin).

Rdeča skupina: Lea, Niko, Jan, Nina, Leonardo;
Modra skupina: Petra, Lina, Valentin, Urban, Kamer;

Rumena skupina: Zala, Urban T., Alson, Tadej, Beti.

V zvezke individualno zapišejo, kaj že vedo o ježu. Ugotavljajo, da so plašni, branijo se tako, da se skrčijo v kroglo ali zviijejo v klopčič, skotijo mladiče, so različnih vrst, niso nevarni, živijo v gozdu.

O tem se potem v skupini pogovorijo ter upoštevajo zapise vseh članov. To zapišejo na skupni list, ki ga ima vsaka skupina.

Slika 2: Učenka na list izpolnjuje rubrike v preglednici VŽN. (Foto: Andreja Novak)

Preberejo vprašanja, ki so jih zapisali. Izberejo pet vprašanj, na katera bodo iskali odgovore in jih vpišejo na skupni list.

Slika 3: Učenci individualno zapisujejo vprašanja o ježu, na katera bodo iskali odgovore. (Foto: Andreja Novak)

Učence povabim v knjižnico. Rdeča skupina bo odšla k 1. postaji, modra k 2. in rumena k 3.

Delo v knjižnici

Vključi se knjižničarka Silva Hajšek. Predstavi jim delo z viri. Skupaj povzamejo in ponovijo tudi pravila šolske knjižnice in poslušajo navodila za nadaljnje delo.

Na vsaki postaji so lahko 10 minut in zapisana so tudi navodila.

NAVODILA ZA DELO V SKUPINAH

1. Poiščite besedilo o ježu.
2. Tiho preberite.
3. Odgovore na vprašanja zapišite v zvezek.
4. Zapišite, v kateri knjigi, reviji ali spletni strani ste to našli.

Postaje

Na prvi postaji imajo učenci pripravljene revije, na drugi je pripravljenih nekaj knjig in na tretji postaji bodo imeli možnost uporabiti računalnik.

Dodatna navodila za delo

Vodja skupine prebere navodila in razdeli delo (vsak učenec odgovarja na eno izmed zastavljenih vprašanj in odgovor zapiše v zvezek). Nekaj literature je že pripravljene, nekaj pa je poiščejo s pomočjo knjižničarke na ustreznih policah. S knjižničarko sva pozorni na učence

KAJ ŽE VEM O JEŽU?	KAJ BI ŠE RAD/-A IZVEDEL/-A O JEŽU?	KAJ NOVEGA SEM SE O TEM NAUČIL/-A?

Preglednica VŽN

Nato vsak član skupine zapiše v zvezek, kaj bi še rad izvedel o ježu.

Zanima jih, koliko mladičev skotijo, kako dolgo živijo, koliko vrst jih obstaja, koliko bodic imajo, od kod to ime, v katerih državah živijo.

z učnimi težavami in jim po potrebi pomagava. Z zanimanjem poslušajo navodila o delu z viri in navajanjem literature, ki jo tudi navedejo. Odidejo v razred in se pripravijo za poročanje.

III. ZAKLJUČEK

Delo v razredu

V razredu nadaljujemo s poročanjem skupin po natančnih navodilih. K oblikovani tabelski sliki dodamo še preostale ključne besede.

Za predstavitev imajo 10 minut časa. Razmislijo, kako bodo to lahko predstavili, kaj so se naučili, pripravijo lahko plakat, miselni vzorec ali z lista preberejo zgodbo. Poročajo vsi člani skupine, tako da se dogovorijo, kaj bo kdo povedal. Preostale skupine si lahko kaj dopišejo.

Člani skupine podajo kratke odgovore.

Ugotovijo, da ježi živijo v Aziji, Afriki, Evropi. Obstaja 16 vrst ježev, skotijo do deset mladičev v enem letu enkrat do dvakrat, imajo približno 5000 bodic, njihovi sovražniki so sova, volk, lisica, pes ...

Analiza ure

Razdelim jim vprašalnike in jih rešijo.

Sami s pomočjo vprašalnika predstavijo uro.

Zanima me, kako so se danes počutili pri uri. Napišejo tudi svoje ime.

SKLEP

Učenci so bili navdušeni nad delom, ki so ga sicer že vajeni. Predvsem sva bili pozorni na tiste z učnimi težavami, tako da so tudi oni dosegli svoj cilj. Pozorni sva bili nanje, predvsem pa sva delo delno individualizirali, da je tudi vsak od teh zmogel sam odgovoriti najmanj na dve vprašanji, ki ju je najprej tudi sam zastavil. Cilj ure je bil dosežen. Učenci so z uporabo bralnih učnih strategij dosegli želeni rezultat. Ob sprotnih spodbudah so, kot piše Pečjakova (2009), nekateri usvojili že najvišjo stopnjo tehnike branja.

V razvoju bralnih sposobnosti je najnižja stopnja avtomatizirana tehnika branja. Naslednja stopnja je branje z razumevanjem, najvišja pa fleksibilno branje. Bralno pismen človek je sposoben fleksibilno uporabljati različne tehnike branja glede na vrsto bralnega gradiva in cilj branja (Pečjak, 2012). ●

Viri

- Aljančič, M. (1993). Živali 2. Ljubljana: Mladika.
- Bampton, J. (1996). Na robu gozda. Murska Sobota: Pomurska založba.
- Burnie, D. (2001). Ilustrirana enciklopedija živali. Tržič: Učila.
- Cucchiari, F. (2005). Življenje na travniku. Izola: Ark.
- Esenko, I. (2004). Zaživimo z naravo! Radovljica: Didakta.
- Kayser, R. (1995). V gozdu in na travniku. Ljubljana: Tehniška založba Slovenije.
- Kleinelütern-Deping, A. (2010). Kako žaba ulovi muho? Odgovori na vprašanja otrok o živalih. Radovljica: Didakta.
- Mahkovic, T. (2008). Uganke in zanke za male in velike otroke. Maribor: Litera.
- Novi veliki leksikon živali: več kot 100 upodobitev. (2008). Ljubljana: Narava.
- Pečjak, S. (2009). Psihološki vidiki bralne pismenosti: od teorije k praksi. Ljubljana: Znanstvena založba, Zavod RS za šolstvo, 2009.
- Pečjak, S. (2012). Bralne učne strategije. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Parker, S. (1993). Sesalci. Murska Sobota: Pomurska založba.
- Riha, S. (1993). Spimo, dokler ne pride pomlad. Murska Sobota: DZS.
- Tarman, D. M. (2005). Dogodivščine na robu gozda. Ljubljana: DZS.
- Velika ilustrirana otroška enciklopedija. (2001). Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Virant - Doberlet, M. (1997). Živalstvo. Ljubljana: Cankarjeva založba.

PRILOGE

PRILOGA 1

UGANKA

Šivank tisoč nosi s sabo,
pa sploh šivati ne zna;
včasih nanje napikuje
listje, drugič jabolka.

Mahkovic, Tomaž. 2008. Uganke in zanke za male in velike otroke. Maribor: Litera.

PRILOGA 2

SEZNAM REVIJ

Zmajček, Proteus, Kekec in Naša žena

PRILOGA 3

Delovni list VPRAŠALNIK

1. Kako si se počutili pri današnji uri?

2. Pri čem si imel težave?

3. Si rad sodeloval v skupini?

4. So upoštevali tvoje predloge?

PRILOGA 4

Delovni list UPORABLJENA LITERATURA

1. Navajanje knjige enega avtorja:

Priimek, Ime. Naslov dela. Str.
Tarman, Draga. Dogodivščine na robu gozda. Str. 3.

2. Navajanje anonimnega dela (več avtorjev):

NASLOV dela. Str. od-do.
Velika ilustrirana otroška enciklopedija. Str. 45.

3. Navajanje članka:

Naslov članka. *Naslov revije*. _Str.
Jež. *Zmajček*. Str. 50.

4. Navajanje dokumenta iz interneta:

Avtor. Naslov dokumenta. Datum.
Ježi – naši prijatelji na vrtu. Datum: 18. 4. 2013.

MOJCA PURG je profesorica razrednega pouka na OŠ Hajdina.
Naslov: OŠ Hajdina, Sp. Hajdina 24, 2288 Hajdina
E-naslov: mojca.purg@guest.arnes.si

SILVA HAJŠEK je učiteljica slovenščine in nemščine ter knjižničarka na OŠ Hajdina.
Naslov: OŠ Hajdina, Sp. Hajdina 24, 2288 Hajdina
E-naslov: silva.hajsek@gmail.com